

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Sovatek-säätiö kiittää mahdollisuudesta lausua valtakunnallisesta nuorisotyön ja -politiikan ohjelmasta. Yleisesti voi todeta, että ohjelmassa nostetaan esiin monia nuorten hyvinvoinnin kannalta tärkeitä asioita ja teemoja, mutta konkreettisia, uusia toimenpiteitä ei juuri löydy. Liikuntaan ja kulttuuriin liittyvät havainnot ovat hyviä, mutta lisää huomiota ohjelmassa tulisi kiinnittää päihteisiin ja digitaalisten ympäristöjen nuorten hyvinvoinnille tuottamiin haasteisiin.

Tavoite 1. Nuori voi hyvin koulussa ja oppilaitoksessa

Ehyen oppilas- ja opiskelijahuollon varmistaminen on tärkeä tavoite, johon on hyvä kiinnittää huomiota palvelujärjestelmän murrosvaiheessa. Ehkäisevän yhteisöllisen opiskelijahuollon lisäksi tulisi varmistaa, että opiskelijahuollon kautta löytyy riittävä tuki esim. mielenterveyteen tai päihteisiin liittyvissä haasteissa. On hyvä, että ohjelmassa on kiinnitetty huomiota riittävän tiedonkulun varmistamisen mahdollisesti edellyttämiin lakimuutoksiin. Olisi myös muistettava, että kouluviihtyvyyden kannalta hyvin oleellista on opetuksen riittävä resursointi, jotta myös opetushenkilökunta pystyy osaltaan ottamaan kokonaisvaltaista kasvatusvastuuta ja tukemaan oppilaiden hyvinvointia.

Tavoite 2: Jokaisella nuorella on pääsy mieluisaan harrastukseen matalalla kynnyksellä

Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten saaminen mukaan harrastustoimintaan on tärkeää. Matalan kynnyksen harrastustoiminnan mahdollisuuksien lisääminen mahdollistaa parhaimmillaan maksuttomat kokeilut. Osa syrjäytymisvaarassa olevista ja erityistä tukea tarvitsevista nuorista tarvitsee harrastuksen aloittamiseen ja jatkamiseen henkilökohtaista tukea, joka tulisi pystyä järjestämään tukihenkilön tai vertaistuen avulla. Perheen kannustus ei näissä tapauksissa pysty yksinään tukemaan harrastamista.

Tavoite 3: Työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrä vähenee

Oppivelvollisuusiän nosto on vähentänyt alle 20-vuotiaiden työelämän ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrää. On seurattava, ettei työelämän ja koulutuksen ulkopuolelle jääminen oppivelvollisuusiän jälkeen yleisty. Osana tätä seurantaa olisi selvitettävä syitä 20-24 jäämiselle työelämän ulkopuolelle. Erityisesti olisi kiinnitettävä päihteiden ja mielenterveyden haasteiden osuuteen ja koulutuksesta valmistuneiden mahdollisiin osaamispuutteisiin. Laaja-alaisen etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan resursseja tulisi vahvistaa, koska niiden avulla voidaan yksilöllisesti tukea hyvinvoinnin haasteissa ja osaamisen täydentämisessä.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

Tavoite 4: Nuorella on pääsy oikea-aikaisiin ja laadukkaisiin mielenterveyspalveluihin

Palvelujen oikea-aikaisuus edellyttää erilaisten walk-in, chat- ja matalan kynnyksen palvelujen ja niistä tiedottamisen lisäämistä. Palvelujen ja niissä toimivien ammattilaisten osaamisen kehittämisessä tulisi kiinnittää enemmän huomiota digitalisaatioon. Ammattilaisten parempi digiosaaminen mahdollistaisi laajemman kirjon kustannustehokkaita palveluja. Erityisesti tulisi kuitenkin kehittää keinoja, joilla voidaan vähentää digitalisaation negatiivisia vaikutuksia nuorten hyvinvointiin: sosiaalinen media ja digipelit voivat vahvistaa ahdistus- ja masennusoireita ja kiihdyttää syrjäytymiskehitystä. Toisaalta ne voivat tarjota sosiaalisia suhteita, onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä esim. yksinäisille nuorille. Kouluterveyskyselyssä noin kolmannes nuorista kertoo kokeneensa usein, että pitäisi viettää aikaa muuten kuin netissä, ja suunnilleen sama osuus on yrittänyt vähentää netissä viettämäänsä aikaa onnistumatta. Nuoria olisi pystyttävä entistä paremmin tukemaan hyvinvointia vaarantavien netin käytön ja pelaamisen tapojen muutoksessa. Osana tätä olisi huomioitava myös digitaalisten oppimisympäristöjen ja niiden pakollisen käytön tuomat haasteet.

Tavoite 5: Mielekäs vapaa-ajan toiminta vahvistaa nuorten mielen hyvinvointia

Liikunta tukee mielenterveyttä ja hyvinvointia. Syrjäytymisvaarassa olevien ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten liikunnallisen elämäntavan tukeen tarvitaan uusia keinoja ja uudenlaista viestintää, nykyisellään liikuntaharrastukset näyttäytyvät usein aktiivisten, tavoitteellisesti liikkuvien kautta. Mielekäs harrastustoiminta tulee nähdä riittävän laajasti, kaiken ei tarvitse olla ammatillisesti ohjattua liikuntaa tai kulttuuria.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

Tavoite 6: Nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon vahvistuvat

On tärkeää, että ohjelmassa on huomioitu erilaisten nuorten ryhmien tasavertaiset kuulluksi tuleminen mahdollisuudet. Nuorten polarisaatio uhkaa kasvaa, ja siksi olisi tärkeää varmistaa, ettei kuuleminen rajoitu menestyviin, aktiivisiin nuoriin, jotka on helpoin tavoittaa. Erilaisten syrjäytymisvaarassa olevia nuoria kohtaavien toimijoiden kanssa tulisi kehittää toimintamalleja, joilla saadaan myös näiden nuorten ääni kuuluviin, samalla vahvistetaan heidän osallisuuden kokemustaan.

Tavoite 8: Yhteisöllisyyttä, yhdenvertaisuutta ja resilienssiä nuorten elämässä tuetaan

Sosiaalisen median toimintalogiikan ymmärtäminen ja oman median käytön hallinta on entistä tärkeämpää. Tämä edellyttäisi enemmän huomiota kuin koulun mediakasvatuksen jatkaminen ja haavoittuville ryhmille suunnatut projektit. Ymmärryksen lisäksi nuorilla tulisi olla myös keinoja ja tukea hallita omaa median käyttöään sekä tilaa keskustella median käyttöön liittyvistä riskeistä.

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Sovatek-säätiöllä ei ole lausuttavaa tästä kohdasta.

Painopisteet nuorisoalan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Sovatek-säätiöllä ei ole lausuttavaa tästä kohdasta.

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

Sovatek-säätiöllä ei ole lausuttavaa tästä kohdasta.

Muita näkemyksiä ohjelmasta

Ohjelmatyössä ja toimenpiteitä suunniteltaessa nuorten monipuoliseen kuulemiseen ja osallistamiseen tulisi kiinnittää lisää huomiota. Heikommassa asemassa olevien osallistuminen olisi jo sinällään osallistujia voimaannuttavaa ja todennäköisesti parantaisi toimenpiteiden vaikuttavuutta. Nuorilla ei välttämättä ole tarjota vastauksinaan realistisesti toteutettavissa olevia toimia, mutta he osaavat usein parhaiten jäsentää heitä koskevat ongelmat ja esittää oikeat kysymykset.

Järvelin Jarkko
Sovatek-säätiö